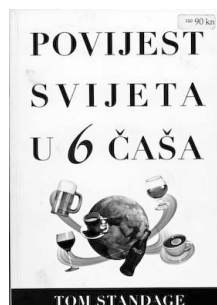

uvodu iz 1976. godine spomenutoj knjizi Morin zapisuje i kritički osvrt na vlastite koncepte o antropotanatologiji te upućuje da kad bi danas ponovno morao napisati knjigu o antropologiji smrti, temeljito bi preradio *Opći uvod* prema bioantropološkim koncepcijama koje je iznio u knjizi *Izgubljena paradigma*.

Suzana MARJANIĆ

Tom Standage, Povijest svijeta u 6 čaša, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb 2006., 239 str.

Pivo, vino, žestoka pića, kava, čaj i Coca-Cola šest je vrsta pića koja su utjecala na tijek svjetske povijesti, tvrdi Tom Standage. Kako bi prikazao složene interakcije različitih civilizacija i međusobnu povezanost svjetskih kultura spomenutim napicima, Tom Standage upustio se u iscrpno istraživanje inače nepovezanih područja kao što su povijest zemljoradnje, filozofija, religija, medicina, tehnologija i trgovina. Rezultat njegova istraživanja je ova knjiga, koja pruža pogled na povijest svijeta iz neobičnog aspekta kulture pijenja koja podrazumijeva nastanak, proizvodnju i distribuciju spomenutih šest pića i njihov utjecaj na razvoj raznolikih civilizacija i kultura diljem svijeta.

U prvoj cjelini knjige opisuju se put nastanka i opstanka piva, pića koje je obilježilo napuštanje lovačko-skupljačkog načina života i izgradnju stalnih naselja, a proizvodilo se od ječma i pšenice, prvih žitarica koje su ljudi počeli planski saditi i obrađivati. Naime, prema podacima u knjizi, pivo nije bilo izumljeno već otkriveno u plodnima nizinama Bliskog istoka. Nadalje, Standage pretpostavlja kako pivo nije bilo prvi alkoholni napitak koji su ljudi kušali, već su to bila pića koja nastaju slučajnim fermentacijom voćnog soka. No voće je bilo sezonsko i trulilo je, a skladištenje žitarica je bio manji problem od skladištenja voća. Osim primarnih potreba žedi i nekih medicinskih potreba pivo je od samoga početka od kada je otkriveno imalo važnu ulogu kao društveno piće. Materijalni dokazi o tome su sumerske slike piva iz 3. tisućljeća, koje prikazuju dvoje ljudi koji na slamku piju iz zajedničke posude. No, takav način pijenja zadržao se nakon što za to više nije bilo potrebe, nakon razvoja lončarstva i kad slamke više nisu bile nužne. Pivo je obilježilo i stvaranje prvih gradova-država na području južne Mezopotamije i na području Egipta. Također, bilo je izravno povezano sa zdravljem, a dokaz tomu je klinasta pločica iz sumerskog grada Nipura iz 2100. g.pr.Kr., koja sadrži popis medicinskih recepata temeljenih na pivu. U egipatskim grobnicama pronađeni su vrčevi piva koje je ishlapilo te oprema za proizvodnju piva.

Druga cjelina govori o povijesti vina. Prema arheološkim dokazima vino je prvi puta proizvedeno u neolitikumu u gorju Zagros na području današnje Armenije i sjevernog Irana. Odatle se proizvodnja širila na zapad u Grčku i Anadoliju. U početku je vino bilo piće za elitu, a pivo za običan puk. No kasnije je vino zbog lakše proizvodnje i distribucije postalo dostupno svima, osim u mikenskoj kulturi u kopnenom dijelu Grčke, gdje ga se ne spominje u popisima hrane za robove i niže vjerske službenike. Vino je polako ali sigurno preuzimalo prevlast nad

pivom kao obožavanim napitkom, a osobito se pilo i cijenilo u Grčkoj. Naime, Standage primjećuje kako se grčka nadmoć nad strancima očitovala u njihovoj ljubavi prema vinu. Prema Standageu, vino je bilo utjelovljenje grčke kulture zbog razvijene filozofije pijenja. Grci su prvi počeli cijeniti vino iz različitih regija, a vezu između vrste vina i društvenog statusa osobe koja ga pije dodatno su naglasili Rimljani. Vino i danas podrazumijeva i veliko umijeće poznavanja i društvene razlike.

Treća velika cjelina je posvećena žestokim pićima, a vodi nas u prvo tisućljeće i grad Cordobu, tadašnji glavni grad arapske Andaluzije. Naime, na tom su području arapski znanstvenici uz suvremeni sustav brojenja i mnoštvo drugih stvari koje su unaprijedile razvoj astronomije, medicine, matematike i filozofije, usavršili i popularizirali tehniku koja je dovela do proizvodnje novih pića: destilaciju. Uz naprednu tehniku destilacije arapski su medicinari počeli prvi rabiti trave kao anestetike. Arapski stručnjaci koji su prvi destilirali vino smatrali su rezultat alkemijskim sastojkom ili lijekom. Tek kad se znanje o destilaciji proširilo kršćanskom Europom, destilirana pića su se počela piti kao svakodnevni napici. Nova destilirana pića pojavila su se kada su europski istraživači otkrivali morske putove, ploveći preko Atlantskog oceana da bi uspostavili veze s Novim svijetom. Rum destilirani iz ostatka proizvodnje šećera pili su i europski doseljenici i njihovi robovi. Proizvodnju ruma potaknuo je pothvat velikih istraživanja i otkrića novih svjetova, ali je za njezin razvoj odgovorna trgovina robljem. U drugom poglavlju treće cjeline autor piše o pićima koja su, kako on smatra, "izgradila Ameriku". Uvoz piva i vina iz Europe bio je preskup, a proizvodnja vina onemogućena klimatskim uvjetima i neznanjem prvih doseljenika. Dakle, rum je bio piće kolonijalnog razdoblja, a kasnije je zamijenjen drugim destiliranim pićima poput viskija, koji se dobivao destilacijom fermentiranog zrnja žitarica.

O porijeklu i povijesti te društvenoj ulozi kave govori se u četvrtoj cjelini knjige. Autor smatra kako je pijenje kave bio jedan od načina kojim su mislioci 17. stoljeća mogli naglasiti da su odbacili ograničenja raznih utjecaja antičkoga svijeta. Porijeklo kave se vezuje uz arapski svijet, a predaje o njezinu otkriću svjedoče o njezinoj religijskoj funkciji. No danas je očita njezina društvena funkcija, kako to sam autor primjećuje, kao kavanskog interneta jer se prvobitna kultura kavana u današnje doba možda najbolje odražava u internet-kafićima.

Nadalje, iduća cjelina posvećena je čaju, napitku koji je, prema autoru, osvojio svijet. Čaj se prvi puta spominje u 1.st.pr.Kr. u Kini, a tamo je, prema izvorima, stigao iz Indije. Nadalje se širio u Japan, gdje je usavršen ritual pijenja čaja. U 16. st. stigao je u Europu, gdje je više od Nizozemaca i Francuza oduševio Britance.

Posljednja cjelina obrađuje Coca-Colu, piće koje je obilježje vremena u kojemu se industrijska i gospodarska moć Sjedinjenih Američkih Država proširila na cijeli svijet. Stoga i sam autor zaključuje kako je Coca-Cola utjelovljenje američkih vrijednosti jer se u njezinoj proizvodnji i distribuciji odražava uspon SAD-a.

U pogovoru se autor kako sam kaže, "vraća izvorima", pišući o važnosti vode, pića koje je među prvima usmjerilo tijek i razvoj čovječanstva, a koje sve više obilježava i njegovu budućnost. Na kraju knjige u posebnom poglavlju autor za svaku veću cjelinu donosi bilješke i izvore iz kojih je prikupio većinu podataka, što uvelike rasterećuje tekst knjige i pridonosi bržem i lakšem čitanju. Popularnim stilom pisana ova knjiga je vrijedan izvor informacija zanimljivo povezanih i čini se da se u tome i vještina njezina autora ostvaruje u punom smislu.

Melanija BELAJ